

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

5 De restitutione ex stupro facienda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

quam vita: ergo erit dandum aliquid spirituale. Respondetur: Sicut pecunia est longe vilior quam vita, ita quodcumque spirituale bonum est longe pretiosius, quam vita temporalis: proinde pretiosiora bona non tenentur dare pro minus pretiosis, & inferioribus.

Decimotertio quaeritur, An homicida ipso iure amittat Ecclesiasticum beneficium, si quod habet? De hoc dubio diximus in tractat. de benef. In praesentia satis sit dicere, communem esse opinionem, cum ipso iure non amittere Beneficium, antequam à Iudice condemnatur, & consequenter ante sententiam Iudicis, fructus Beneficij facere suos: & renunciationem Beneficij, si fecerit ante sententiam Iudicis, esse in conscientia validam. Glossa in cap. 2. vi. lre pendente, in 6. communiter recepta, vt ait Couar. in cap. si furiosus, de homicidio, par. 2. §. 3. mm. 7.

Decimoquarto quaeritur, An homicida in conscientia in bonis occisi, possit succedere relictis ei, vel ex testamento, vel ab intestato? Respondetur, ex Iure civili communi aperte constare, non posse homicidam ei succedere. *l. indignum. ff. de his, qui ut indignis auferuntur.* & *l. cum rario. ff. de bonis damnatis.* haec habentur. [Qui manifeste comprobatus fuerit, vt per eius negligentiam, & culpam, alius, à quo haeres institutus erat, moreretur, repellitur ab hereditate.] Sed notandum est, hanc legem, & alias similes habere vim post sententiam criminis, quare aut sententiam Iudicis potest in foro conscientiae homicida in hereditatem succedere. Immo si ante mortem, homicidam testator herede relinquit, post lethale vulnus ab eo acceptum, testamentum non condens, aut testamentum antea factum confirmans, valet etiam in foro exteriori secundum aliquorum opinionem. Alij autem putant etiam tunc in foro exteriori non valere, & merito in penam criminis homicidam priuari hereditate. Item qui accusando non vindicant necem testatoris, iure communi cui li ab hereditate repelluntur. *l. ei, qui mortem.* & *l. portiones. ff. de his, qui ut indignis auferuntur.* & *l. cum mortem. ff. de iure sscel.* Item Iure etiam communi civili homicida non potest hereditatem testatoris occisi habere, etiam si ad alium heredem deuenierit, cui homicida ex iure alioqui successisset. *l. Lucius. ff. de iure sscel.* Omnes huiusmodi leges solum habent vim post sententiam criminis latam.

Quod si quaeras, an hereditas, qua homicida priuatur, accedat alijs cohæredibus, an vero pertineat ad filium? Respondetur, propositi dubium habere locum solummodo in foro exteriori post sententiam criminis latam, & tunc pertinere ad filium, non autem accedere alijs cohæredibus: nam in penam criminis merito homicida priuatur parte hereditatis sibi alioqui obuentura: & in penam etiam criminis ea pars hereditatis applicatur filio, quia potuit eam sibi filicus iure applicare.

De Restitutione faciendâ ex vulnere, vel amputatione membri.

CAPVT IV.

PRIMO quaeritur, quo pacto vulnerare hominem, vel membrum aliquod hominis amputare, sit peccatum contra iustitiam, etiam si quis sibi ipsi membrum abscondat? Ratio dubitandi est, quia potest alicui ex consensu, vulnus infligi, vel membrum abscondi, & scienti, ac volenti non sit iniuria, vel iniustitia. Respondetur, Quoties vi, vel fraude, vel quomodocumque contra voluntatē hominis vulnus infligitur, vel membrum amputatur, peccati est iniustitiae, quia ipsi homini vulnerato, vel cui membrum amputatur, fit iniuria, & damnum. Item quodcumque quis consentiens vulneratur, vel membro priuatur sine causa, peccatum est contra iustitiam, quia sicut nullus habet dominium suae vite corporalis, quoniam illud sibi Deus retinuit, sic nullus habet Dominium membrorum: eadem enim est ratio totius, & partis. Quare sicut homo seipsum occidens, vt

vt supra diximus, facit contra Iustitiam Reipublicae, & Dei sic etiam seipsum vulnerans, vel membrum amputans, vel sine causa id sibi fieri permittens, facit contra iustitiam Reipublicae, & Dei.

Secundo quaeritur, Quid sit pro vulnere, vel amputatione membri restituendum? Respondetur, ex communi sententia, esse restituendas omnes impensas in curatione vulneris, vel membri. Item omne quod interest vulnerati, nimirum lucrum, quod illi cessauit, & damnum, quod accepit. Omnis item iniuria, si quae est illata, est compensanda. An vero praeter haec sit etiam aliquid restituendum pro ipso membro amputato, aut pro deformitate cicatricis, sunt duae opiniones, sicuti diximus supra de homicidio. Nauarrus enim putat, nihil aliud esse restituendum. Alij vero aiunt, esse aliquid restituendum pro ipsius membri vita ablata. Sed, vt diximus, valde probabilis est opinio Nauarrus. Et quicquid sit de hac re, certum est, si seruo membrum sit amputatum, Domino ipsius esse restituendum, quanti minoris venderetur seruus, quod eo membro careat. Similiter si femina vulnerata derelicta sit cicatrix, est restituendum totum damnum, quod ea patitur ob cicatricem, nimirum si ob eam non nupsisset pari.

Ex dictis sequitur, quod etiam sit restituendum pro libertate alicui contra iustitiam adempta, v. g. Titius Cauium alioqui liberum hominem seruituti subiecit iniuste, necesse est, vt in libertatem restituatur, pecunijs eum redimendo, vel aliter pro eo satisfaciendo.

De Restitutione ob stuprum faciendâ.

CAPVT V.

DE stupro qualis sit luxuriae species, explicuimus in sexto Praecepto decalogi. In praesentia solum est agendum de obligatione restitutionis quae nascitur ex stupro.

PRIMO quaeritur, Quo pacto stuprum sit contra iustitiam? Respondetur, inter omnes conueniens, quodcumque aliquis corrumpit virginem vi, minis, metu, fraude, vel mendacijs, esse peccatum contra iustitiam: tum quia vis inferitur faminae: tum quia iniuria, & damno afficitur virgo contra voluntatem suam.

Tota difficultas in eo posita est, an quando femina consentiens corrumpitur, qui corrumpit illam, peccet contra iustitiam? Duæ sunt opiniones. Prima asserit non esse peccatum contra iustitiam, immo nec esse speciale peccatum luxuriae à simplici fornicatione distinctum. Ita Sotus in 4. Dist. 18. q. 2. art. 4. Ratio huius est, quia stuprum non est speciale luxuriae peccatum, nisi quando quis corrumpit vi, vel fraude, vel mendacijs: & tunc stuprum esse iniustitiam simul cum peccato luxuriae coniunctam, at si sponte sua consentiens sinat se ab alio corrumpi, non esse iniustitiam, quoniam femina Dominium habet suae virginis, & nemini facit iniuriam, si libere suam perdat virginis, & velit inuoluta manere.

Aut secunda opinio, stuprum esse speciale peccati luxuriae à simplici fornicatione specie distinctum, etiam si libere consentiens virgo femina corrumpatur, & esse iniustitiam peccatum, quia sicut nullus habet Dominium alterius sui membri corporalis, ita nec femina habet Dominium suae virginis integritatis: nam virginea integritas videtur connumeranda inter membra, siue bona corporalia, est enim virginea integritas à natura data. Ita videtur sentire Medicus in sua Instructione confessariorum, cap. 1. §. 181.

In hac re probabilis mihi videtur, stuprum, etiam in virgine, quae consentiens corrumpitur ab aliquo, esse speciale peccatum luxuriae, à simplici fornicatione specie distinctum, non tamen esse iniustitiam peccatum, quod sit speciale luxuriae peccatum, probauimus in sexto Praecepto decalogi. Quod autem non sit iniustitiam delictum, ratio videtur ostendere, quia non facit iniuriam virgo libere consentiens

sentens suæ virginitatis corruptioni, aut patri, aut sibi, aut alteri. Non patri, quia potest, si velit, innupta manere, ita ut poterit non teneatur cum ampliori dote eam matrimonio coniungere: non sibi, quia scienti, ac volenti non fit iniuria. Quod si dicas, Non habet femina Dominium suæ corporalis integritatis: Contra hoc est argumentum, quia integritas data est femine ut bonum ipsius, de qua possit libere disponere: est enim data ad bonum matrimonij, ut femina possit commodius nubere, sed potest femina, si velit, abique matrimonio permanere. Item nulli alteri facit iniuriam, cum, ut diximus, innupta possit permanere.

Secundo quaeritur, Quid sit restituendum, cum aliquis virginem feminam corrupit? De hac quaestione Paludanus in 4. Dist. 15. q. 5. Siluest. verb. *Luxuria*. q. 5. Angel. verb. *Stuprum*, num. 1. Armilla verb. *Restitutio*, num. 22. Scotus in 4. Dist. 30. quest. 1. Adrianus in 4. q. 2. de *Matrimonio*. §. *Ideo igitur ad questum*. Antonii. par. 2. tit. 1. cap. 6. c. 1. Gabriel in 4. Dist. 16. q. 17. art. 3. dub. 3. Sotus lib. 4. de *Iustitia* q. 7. art. 1. ad 2. Nauar. cap. 16. num. 26. Covar. de *Sponsalibus*, par. 2. cap. 6. §. 8. num. 15. Cordub. in *suis Quaestionibus* lib. 1. quest. 13.

Inter omnes convenit, quandoctunque aliquis virginem inuitam corrumpit, obligari ad restitutionem ei faciendam. Quæres, quando virgo censetur inuita corrumpi? Respondetur ex communi consensu, inuitam corrumpi, quando corrumpitur vel vi, vel metu, vel fraude, vel mendacijs, tunc enim contra voluntatem virginis violatur eius integritas. Sed difficultas est, an preces impotente in hac re censentur tanquam vis illata femine? Nauar. & Cordubensis videntur sentire preces huiusmodi censendas esse tanquam vim. Sotus autem putat non esse vim, quod est probabilius, quia re vera preces licet sint assidue, & importunæ, non tollunt tamen voluntarium.

Item difficultas est, An dona, & munera sint habenda tanquam vis, quando consentitur feminæ, ut consentiat? Respondetur, minime, quia non tollunt voluntarium, sed tantum sollicitant, & sollicitant. Idem dicendum est de blandicijs, quibus petrihi feminæ solent.

Conuenit deinde inter omnes Auctores, eum, qui inuitam virginem corrumpit, loco restitutionis obligari ad eam in vxorem ducendam; vel ad eam commodè dotandam, vel saltem ad procurandum, ut pro sui status conditione, ac si virgo esset, nubat, vel habeat, quibus commodè possit nubere.

Quæres an teneatur in vxorem ducere simul, & dotare? Angelus loco supra citato videtur asserere, ad utrumque eum obligari, si ipsa, & pater consenserint in matrimonio; si vero consensum non præstent, obligatum esse ad eam dotandam. Tum quia cap. 1. §. 2. de *Adulter*, vtrique obligatio imponitur, tum quia non videtur sufficiens restitutio, si corruptor ducat eam in vxorem, quia fieri potest, ut statim moriatur vir, ac nisi dotauerit, manebit ea corrupta, & sine dote. Sed, ut rectè ait Siluester, in foro conscientie, si promittit matrimonium, & sit æqualis teneatur eam ducere: si non promittit matrimonium, satis est, vel eam ducere in vxorem, si ipsa, & pater consenserint: vel eam dotare, vel commodè alicui alteri matrimonio coniungere, si ipsa, vel pater eius, consensum præstare noverint, ut eam in vxorem habeat. Et in cap. 1. §. 2. de *Adulter*. pena ad utrumque imposita intelligitur in foro exteriori post sententiam criminis: nam corruptor virginis merito hac pena condemnatur, ut ducat vxorem quam corrupit, & ut dotet eam, at, ut docet Iulius Clarus lib. 5. *Sententiarum receptorum*. §. *Stuprum*, num. 3. in vsu non est, ut corruptor virginis cogitur eam ducere in vxorem, sed alternatim cogatur, vel eam ducere vxorem, vel eam dotare. Et hoc ait, quando puella corrupta est honestæ vite.

Secundo quaeritur, An qui virginem sponte sua consentientem corrumpit, teneatur ad aliquam restitutionem ei faciendam? Sunt qui putent ad id teneri. Sic Medina in *sua Instructione Confessar.* cap. 14. num. 18. & probat, quia femina non habet suæ integritatis Dominium. Sed com-

munis opinio est; non teneri ad aliquam restitutionem faciendam. Ita Sotus loco citato. Ledesma in 4. par. 2. q. 18. art. 2. dub. 2. Cordub. in *quaestionibus suis* lib. 1. q. 13. dicto 4. Siluester verb. *Luxuria*. q. 5. Angelus in verb. *Stuprum*. num. 1. Nauar. cap. 16. num. 16. Et ratio id suadet, ac probat, quia scienti, ac volenti non fit iniuria. Quod si dicas, femina non habet suæ integritatis Dominium: contra hoc est primo: quod, ut supra diximus, nulla ratione probatur efficaciter, femina non habere suæ Dominium integritatis: secundo, quia etiam si non haberet, nihil refert, quoniam potest femina libere, si velit, remittere obligationem restituendi sibi damnum illatum. Sicut is, cui amputatum est membrum iniuste, licet non habeat dominium membri, potest libere remittere omnem obligationem restituendi sibi damnum illatum, ob membri amputationem.

Tertio quaeritur, Quam restitutionem facere teneatur is, qui corrupit virginem flecto animo promittens se eam ducturum in vxorem? Respondetur, conuenire inter omnes eum obligari ad promissionem, licet flectam, præstandam: nam etsi eitra animi propositum promiserit, teneatur tamen præstare quod flecto promisit, quoniam in flecto promittendo decepit feminam, & damnum est huiusmodi, ut restitui aliter non possit, nisi ducendo eam in vxorem. Excipiunt tamen Auctores tres casus: Primus est, si is, qui promisit, sit impeditus legitime, V. G. si sit vir sacris ordinibus initiatus, vel si cum alia femina matrimonium contraxerit. Secundus casus est, si inde securura sint magna, & graua scandala parentum, vel propinquorum. Tertius casus est, si sint status, & vite conditione dispares, ut puta si vir sit illustis, vel nobilis, vel officio, aut dignitate conspicuas, & femina sit vel rustici hominis, vel opificis filia, vel ancilla.

Sed difficultas est, Primo, an quando sunt dispares in vite statu, sed femina, quæ corrumpitur, ignorat eam status conditionem, teneatur vir eam corrupens in flecta promissione, eam ducere in vxorem? Cordubensis supra citatus videtur asserere non obligari, quia contractus debet esse ex vtraque parte æqualis, alioqui non est obligatorius. Sed illi oppositum videtur probabilius. Nam quando Auctores tertium casum excipiunt, nimirum si vim, & femine sunt status dispares, ideo excipiunt, quia femina eo casu sponte passa est se decipi, si quidem facile intelligere potuit promissionem sibi factam ex flecto animo procedere, cum promittens esset vir in vite statu longè superior: at hoc locum non habet, quando femina ignorat status disparitatem, sed solum, quando nouit eam vite conditionem. Nam si ignoret, dici non potest, quod sponte sua decepta sit, quia si sciret tantam esse status disparitatem, forsitan non consensisset, quia credidisset flectam promissionem sibi fieri.

Difficultas secunda est, An qui ex intentione animi promittit se ducturum vxorem, quam corrumpit, teneatur eam ducere etiam in casu, quo sit in vite statu longè superior, & etiam in casu, quo securura magna scandala probabiliter timeantur, vel eroduntur? Respondetur eum esse obligatum etiam in eo casu, quo vite statu esset longè superior, quia verè, & ex animo promittit se ducturum eam in vxorem, & sibi imputet, si puella sit vite conditione inferior, si quidem eam conditionem nouerat, & nihilominus promittit ex animo.

Dices, Non est contractus hic ex vtraque parte æqualis. Respondetur, hoc nihil referre, quia quisque potest libere cum alio contrahere cum detrimento, & iactura sua, & cum inæquali conditione ex parte sua: potest enim quisque cedere iuri suo. Item scienti, ac volenti non fit iniuria. Aliud vero est in eo casu, in quo securura creduntur multa, & magna incommoda. Nam tunc videtur distinguendum: si enim ea incommoda, & damna præuiderit violator puellæ, tunc videtur esse obligatus ad ducendum eam, quia sibi imputare debet damna, quæ eueniunt sibi, quod si damna sint aliorum, & non sua, tunc non tenebitur eam ducere, sed tenebitur eam dotare, ut commodè possit nubere, ac si virgo esset.

esse. Si autem damna non prænouent, quæ si præuidisset, non promississet, tunc non videtur obligatus ad ducendum eam, quia non videtur facta promissio ex animo: tenebitur tamen ei prouidere de dote commoda, quò possit nubere, ac si virgo esset.

Tertia difficultas est, An quando vir, & puella dispariter in statu sunt, & vir sic se ducturum eam, teneatur saltem eam docere in eo casu, in quo, propter status disparitatem excusatur ad ducendum eam in uxorem? Sorus videtur asserere non esse obligatum; quia in eo casu solum promittit sic se ducturum eam, & puella prænoueat status disparitatem; & consequenter temere permittit se deceptis cum putare debuisset sicte factam esse sibi promissionem. Nauar. tamen, & Cordubensis aiunt, esse obligatum: quia puella solum videtur consensisse fraudi sibi factæ de accipiendâ ex in uxorem: nam credere debuerat sibi verba dari. At verò non ex hoc sequitur, ipsam consensisse in competenti dote sibi deneganda; satis enim probabiliter credere potuit, promittentem daturum sibi competentem dorem, licet ab obligatione accipiendi eam in uxorem excusaretur.

Quarta difficultas est, Quid si puella virgo è contrario est in statu longè superior, & non vult nubere ei qui corripit illam? aut eius parentes nolunt eam tradere matrimonio? tunc ne corruptor puellæ tenebitur ei aliter satisfacere ob virginitatem amissam? Ratio dubitandi est, quia eo ipso quod repellitur, videtur excusari corruptor ab obligatione eam dotandi. Respondetur, nihilominus eum esse obligatum ad satisfaciendum puellæ: nam liberum est puellæ corruptæ, ob factam promissionem de accipiendâ in uxorem, vel nubere falso promittenti; vel honestam dorem ab eo exigere. Vnde corruptor teneatur ad alterutrum, quod puella maluerit, sicut dicemus infra de corruptente vi puellam: nam facta promissione, & fraude corrumpere, peccande est, ac si per vim puella corrumperetur.

Sed quid si corruptor, & puella sint æqualis conditionis, & corruptor repellatur à coniugio, à puella, vel à parentibus eius, an etiam tunc teneatur honestam dorem puellæ concedere? Ratio dubitandi est, quia tunc videtur ab huiusmodi obligatione excusari: nam temere, id est, sine causa, à coniugio repellitur: cum tamen vellet, ut promitteret, eam ducere in uxorem. Respondetur, eum obligari ad sufficientem ei dorem concedendam; quia liberum est puellæ per factam promissionem corruptæ, vel nubere corruptor, vel ab eo idoneam, & sufficientem dorem exigere.

Quinta difficultas est, An opes siue diuitiæ in viro corruptente puellam inopem, & egenam, faciant eum esse inæquales conditionis, & status? Respondetur, ex natura rei non facere; nisi quando opes ita sunt amplæ, & inopia puellæ tanta est, ut statum, & conditionem prorsus mutant.

Sexta difficultas est, An qui promittit puellæ se ducturum eam ea conditione, ut non se tradat cognoscendam alteri, teneatur eam ducere, si alium cognouerit? Respondetur non teneri, quia huiusmodi conditio honesta est; & potest perit tanquam præmium integritatis: ergo si puella conditionem non seruet, eo ipso corruptor excusatur ab eius coniugio.

Si roges, An saltem aliquid restituere puellæ teneatur pro integritate amissa? Respondetur probabile videri, eum etiam excusari ab huiusmodi obligatione; quia solum est promissio facta de coniugio futuro, cum conditione, ut puella alium non cognosceret. Sed probabilius est, obligari ad aliquid dandum puellæ, ut commodè possit nubere: quia licet non teneatur ad eam ducendam, ob non seruatum à puella conditionem, non tamen liberatur ab obligatione reparandi damnum illatum puellæ, ob amissam virginitatem.

Septima difficultas est, Titius promittit se ducturum Titiam puellam, quam putabat virginem, & tamquam corruptam inuenit, An teneatur eam ducere? Respondetur

certum esse, quando promissio est facta expresse sub ea conditione; Si te virginem inuenero, non esse obligatum, quia conditio est honesta, & uterque scienter conditioni consentit. Tota igitur difficultas est, quando in promissione huiusmodi conditio non est, & Respondetur, etiam tunc non obligari, ut ait Cordubensis loco citato: quia talis conditio communiter, & tacite videtur esse subintellecta; quia vir non vixit promississent coniugium, si puellam corruptam esse prænouisset.

Octaua difficultas est, Quid restituere teneatur Titius qui puellam non corrupit quidem, sed ita sollicitauit, ut infamia sit notata tanquam corrupta? Respondetur, esse distinguendum: si libere consentiens sollicitata est, eam non teneri ad restitutionem: & puella sibi imputare debet infamiam quam patitur; quia sponte sua concessit sollicitationi: si tamen vi, metu, fraude, vel mendacijs sollicitata est, tunc teneatur sollicitans ad restitutionem huius damni: nimirum obligatur, vel eam ducere, si velit puella, vel sufficienter eam docere, ut nubere possit tanquam virgo: nam cum infamia notata sit tanquam corrupta, coniugij detrimentum patietur.

Nona difficultas est, An qui virginem sponte sua consentientem vitiauit, aliquid restituere teneatur eius parentibus, sub quibus est? Cordubensis loco supra citato alient teneri ad restitutionem etiam parentibus faciendam; si quod puella passa est damnum in nuptijs; nec liberari ab obligatione huiusmodi restitutionis; etiam si puella plenè remittat omne suum damnum, quia stupro virgini illato quantumvis consentienti, iniuria, & damnum inferitur parentibus. Citat etiam pro hac sententia S. Thom. 2. 2. q. 150. arti. 6. ad 3. & ibi Caiet. At vero Sorus lib. 4. de Insuperbia q. 7. arti. 2. sentit nihil ex obligatione esse parentibus restituendum, si puella libere consentit stupro: aut si libere dimisit omne debitum, & obligationem. Et hæc est opinio probabilior, quia, ut supra diximus, puella Dominium habet suæ integritatis, aut saltem libere remittere potest obligationem restituendi sibi damnum ob integritatem amissam; potest enim, si velit, inuupta manere. Negari tamen non potest, eum, qui vitiauit puellam, teneri ad restitutionem, si quod parentes puellæ damnum passi sunt, ut puta, si puella velit nubere alteri, & ob id coacti sint parentes dorem eius augere: quamuis in hoc eadem casu Sorus asserere videatur, ad nihil teneri violatorem puellæ, quia damnum quod parentes patiuntur in augenda eius dote, ipsa est causa, quæ vult nubere alteri, & tamen libere consentit in stuprum, aut libere remittit debitum.

Ad S. Thomam Respondetur, eum solum dicere, quia patri per stuprum filia, sit iniuria aliqua, et est aliquid debitum in penam legis, ut habetur Deut. cap. 22. Hæc S. Thomas. Sed non dicit S. Thom. aliquid esse debitum patri in conscientia, quod est dicere, post condemnationem in penam delicti. Sic Siluest. in verb. Luxuria. q. 5.

Decima difficultas, An violator virginis vi, vel fraude, teneatur ei aliquid restituere, si illa æquè benè nupsit, ac si vitata non fuisset? Sunt qui putent, eum teneri ad aliquid, quia reuera damnum passa est: tum quia per accidens est, ut æquè benè nupsit, & periculum inuenit, vel non æquè benè nubendi, vel patiendi molestias, & incommoda à marito deprehendente eam corruptam. Et aiunt tantum esse restituendum, quantum arbitrio boni viri iudicabitur esse huiusmodi periculum in puella. At vero Nauar. & Cordub. aperte aiunt nihil esse restituendum, si re vera æquè benè nupsit, nec maritus eius corruptionem nouit, aut nihil curauit: & hoc est probabilius: quia damnum, quod per stuprum inferitur, non est amissio integritatis secundum se, quia ea femel amissa, amplius recuperari non potest, nec est pretio æstimabilis: sed totum damnum est, quod patitur puella, in nuptijs propter stuprum; ob quod non ita commodè nubit. Quare si æquè benè nupsit, eum nullum sit damnum passa, non est obligatio aliquid restituendi. Quod si maritus postea cognouit eius corruptionem, & ob hoc, vel eam deseruit, vel male tractat, aliquid est restituendum.

restituendum puella, ob huiusmodi damnum secutum, nimirum tantum, quanti arbitrio boni & prudentis viri aestimabitur eiusmodi damnum.

Dices: etiam si bene nupserit, & nihil damni patiat, saltem propter periculum, cui exposita est, aliquid debet restituere. Respondetur, periculum damni non inducere obligationem restituendi, nisi sequatur damnum, aut nisi ab initio pactum fuerit, ut propter periculum aliquid detur: nam reuera propter periculum potest quis pacisci ab initio, ut aliquid sibi detur: & tunc est obligatio dandi, propter pactum, quantumvis nihil damni sit secutum.

Vndecima difficultas est: Titius cognouit vi, aut fraude Titiam corruptam quidem, sed opinione hominum habitam ut virginem, an teneatur ad restitutionem ei faciendam, ac si virgo esset? Respondetur, obligari Titium ad restitutionem non quidem ratione integritatis, sed ratione infamiae: nam licet corrupta sit, vulgo tamen, & publice habebatur, ut virgo: vnde reuera detrimentum patitur, ita ut non possit tam commodè nubere, quam vulgo creditur: huiusmodi autem restitutio faciendā erit arbitrio boni viri.

Duodecima difficultas est: Titius cognouit Titiam, sciens esse viduam, vel corruptam, nihilominus sicte promisit se eam ducturum, an eam in vxorem ducere teneatur? Quidam putant non teneri, quia sicte promisit, & femina est vidua, vel corrupta. Verius tamen est, eum ad id obligari, si alioqui conditione sunt pares, & aliunde impedimentum non est, quia in huiusmodi copula est quasi quidam contractus innominatus: Deo, ut des, vel Facio, ut facias, & in huiusmodi contractu partes contrahentes obligantur subsecuto effectu ex parte alterutrius, & is qui promittit sicte, teneatur verum facere quod dicit, eo ipso quod altera pars facit, vel dat petita, ne ea pars decepta maneat.

Decimatertia difficultas est, quo modo intelligatur obligatio restituendi ob stuprum vi, vel fraude virgini illatum? cum Doctores communiter doceant, violatorem teneri ad accipiendum eam in vxorem, vel ad dotandum eam; Nam fieri potest, ut vel puella, vel parentes eius nolint eam ipsi dare in vxorem, an tunc maneat liber ab obligatione dotandi eam? Aliqui putant, huiusmodi obligationem restitutionis intelligi sub distinctione, siue alternatiue; ita ut corruptor virginis plenè satisfaciatur alterutrum faciendo, vel ducendo eam in vxorem, vel dotando eam. Sed hoc mihi non placet: non enim huiusmodi libertas est penes corruptorem; sed penes puellam corruptam: nam si ipsa velit in maritum accipere corruptorem, teneatur corruptor eam accipere in vxorem; quod si ipsa nolit, tunc corruptor, eo ipso manet obligatus ad dotandum eam, ut possit commodè nubere alteri, ac si virgo esset.

Decima quarta, & vltima difficultas est: Titius habens votum castitatis, vel religionis, vi, vel fraude sub spe, vel pacto coniugij vitauit Titiam, teneatur ne eam ducere in vxorem dispensatione petita sui voti, an verò possit libere suam votum implere? Respondetur, eum teneri ad dispensationem sui voti procurandam, & ea obtenta obligari ad eam ducendam in vxorem: quia in hoc casu concurrunt duæ obligationes, vna voti, altera restituendi damnum contra iustitiam illatum virgini: Et hæc secunda habet maiorem vim, licet præcesserit obligatio voti, quoniam iure naturali tenemur damnum refarcire: sicut v. g. si Titius promississet se daturum centum in elemosynam, & post promissionem hanc damnum intulisset Caiō, quod reuera aestimaretur centum, si postea non habuisset nisi centum, ita ut verumque nimirum, elemosynam, præstare, & damnum refarcire non posset, reuera teneretur illa centum dare ad refarciendum damnum, & cessaret obligatio præstandi promissam elemosynam; quia elemosyna dari non debet de eo, quod est debitum alteri pro damno ei contra iustitiam illato. Item si Titius, Titium promississet centum proximo, vel Deo, vel hospitali, & postea occidisset

se seruum Caij, vel conculcasse segetes, aut fata eiusdem: & eiusmodi damnum aestimari centum, si Titius non habeat nisi centum, teneatur ea solvere pro seruo occiso, aut pro conculcatione segetum. Idem dicendum est, si Titius non vitauit virginem, sed sub spe coniugij, ita cum ea familiariter egit, ut in plebe suspicio magna sit concepta quod eam corrupisset: nam tunc perinde est, ac si vitauisset, ac corrupisset eam. Vnde teneatur eam ducere, quantumvis votum habeat castitatis, & religionis, habita tamen prius dispensatione sui voti. Idem dicendum est potiori ratione, si Titius prius vitauit puellam sub spe, vel promissione coniugij, & postea votum simplex castitatis, vel religionis emisit: nam teneatur potius ad damnum puellæ refarciendum, quam ad votum implendum.

In his igitur prædictis casibus non eo ipso quod dicimus, Titium obligari ad ducendam in vxorem puellam quam corrupit, liberamus Titium ab obligatione voti; sed dicimus eo ipso Titium obligari ad sui voti dispensationem petendam; quia adest iusta causa, qua votum relaxetur. Et licet simpliciter ei votum non relaxetur, iusta tamen subest causa, ut relaxetur ex parte, id est, ut licite possit eam ducere vxorem, quam corrupit, ea tamen conditione, ut si ea mortua superstes fuerit, teneatur suum votum implere.

Quæres, an Titius in prædictis casibus matrimonium consummare teneatur, an verò solum illud contrahere, ita ut post contractum matrimonium, & non consummatum licite possit in religionem ingredi? Ratio dubitandi est, quia iura concedunt, ut coniuges post matrimonium ratum non consummatum, spatio duorum mensium liberam habeant facultatem transeundi ad religionem. Respondetur, Titium obligari ad consummandum matrimonium habita dispensatione sui voti, nisi sponsa quam corrupit, suo iuri ceda. Ratio huius est, quia puellam corruerat sub spe talis coniugij; & quia alioqui puella corrupta maneret semper decepta, & laesa propter infamiam.

Quæres etiam: Quid si Titius tantum promisit se ducturum puellam, quam tamen non vitauit, nec aliqua infamiae suspitione notauit, & antea simplex tantum castitatis, vel religionis votum emiserat? Respondetur, Titium obligari ad suum votum implendum, quoniam in hoc casu sunt duæ promissiones simplices tantum absque vilo damno, & illa, quæ est facta Deo, est maioris vinculi obligationis; tum quia est prior tempore, tum quia est facta Deo, & de maiori bono, nimirum de castitate seruanda, aut religione suscipienda. Et idem esset, si in Titio præcessisset simplex votum Deo factum de sacris ordinibus suscipiendis.

Quæres insuper: Quid si Titius simpliciter promisit puellæ se ducturum eam, quam tamen neque corrupit, nec infamia notauit, nec coram testibus, aut scripturæ instrumento ad id se obligauit, & nihilominus postea edidit simplex votum castitatis, vel religionis; an teneatur implere votum, an verò promissionem factam puellæ? Respondetur, eum obligari ad votum Deo factum, quia, ut dicimus in materia de Matrimonio, sponsalia dirimuntur per votum simplex castitatis, vel religionis, siue præcedens, siue subsequens: immò, ut diximus, si votum sponsalia præcedat, ipsa sponsalia sunt nulla. Similiter etiam sponsalia dirimuntur per votum simplex subsequens de sacris ordinibus suscipiendis, ut dicemus (Deo dante) loco citato.

Postremo si quæras: Titius vni puellæ promisit se ducturum eam in vxorem, & postea alteri puellæ promisit idem, utri eam præstare idem teneatur? Respondetur, si neutram corrupit sub specie coniugij, nec infamiae suspitione maculauit, obligari ad priorem ducendam; quia cum ambæ promissiones sint simplices, obligat ea, quæ prior est tempore; quia illa præcedente iure non potuit se obligare ad secundam, immò, nec iurare, quia iuramentum non debet præstari contra id, ad quod sumus, alioqui obligati. Si tamen secundam corrupit sub spe

coniugij, tenetur eam ducere ratione damni illati. Hæc de stupro.

De Restitutione facienda ex Adulterio.

CAPVT VI.

DE hac re agit Scotus in 4. Dist. 15. quæst. 2. Gabriel eod. lib. & Distinct. quæst. 2. art. 2. & conclus. 2. Maior eod. lib. & Distinct. quæst. 17. Adrian. item in 4. quæst. 1. de Restitut. ad 5. & 5. & 6. Sed restant duo dubia, Antoninus par. 2. Tit. 2. cap. 7. §. 4. Socus lib. 4. de Iustitia quæst. 7. art. 2. ad 2. Medina de Restitut. quæst. 3. in causa 4. Covarr. in Regula peccatum. par. 1. cap. 3. num. 6. & Cordubensis in suis Quæstionibus quæst. 37. Caietan. in Summa verb. Adul. Angelus eod. verb. num. 4. Siluest. ibid. quæst. 1. Tabien. num. 4. Rosell. num. 1. Armilla num. 6. Innocentius, Hostiensis, Andreas, & Abbas, & alij Canonistæ in cap. Officij de Pœnit. & Remiss. Naur. cap. 16. num. 44.

Primo quæritur, Quomodo adulterium sit peccatum contra iustitiam? Ratio dubitandi est, quia coniux non est res, siue possessio alterius coniugis. Deinde, per adulterium solum violatur fides coniugis; at fides licet sit virtus, quæ ad iustitiam reducitur, non tamen est propriè iustitia. Item fieri potest, vt alter coniugum adulteret consentiente altero, quare saltem tunc adulterium non videtur esse contra iustitiam, si quidem non fit iniurio altero: Respondetur, adulterium ex sua natura esse peccatum contra iustitiam, quoniam per coniugium factus est quidam contractus inter coniuges ex mutuo consensu, quo vterque coniux tradidit alteri vsum sui corporis ad copulam coniugalem: ex quo fit, vt adulterium siue committatur iniurio coniugi, siue consentiente, verè, & propriè sit contra iustitiam. Nam si fiat iniurio altero coniugi, est peccatum contra eum, qui habet vsum, & potestatem in corpus coniugis, acquisitam per verum contractum, & non solum per promissionem simplicem: nam in matrimonio verè est contractus, do vt des, vel facio vt facias. Item, si adulterium fiat ex consensu coniugis, etiã est peccatum contra iustitiam, quia non potest in hac parte coniux suo iuri cedere. Vnde contra iustitiam contractus facit coniux, qui consentit, vt alius sua coniuge vtatur. ex his patet solutio ad argumenta.

Secundo quæritur, An adulter teneatur restituere hæreditatem adeptam filijs legitimis, si eam acquisierit filius ex adulterio genitus? Respondetur conuenire inter omnes, adulterum obligari ad restituendum impensas factas in educatione filij adulterini à marito inficio adulterij, & proinde educante filium adulterinum tanquam legitimum. Item certum est apud omnes, adulterum obligari ad restituendas impensas ab hospitali domo factas in educatione filij adulterini: quia hospitalis domus sunt instituta ad alendos pauperes, vel educandos filios pauperum: Item obligari ad restituendum dotem datam à marito filiz adulterinæ, quam putabat esse legitimam: Item obligari ad restituendam hæreditatem, quam maritus reliquit adulterino filio, quem putauerat esse legitimum.

Sed tota difficultas est in his, quæ sequuntur, Primo, an teneatur restituere hæreditatem cum periculo suæ propriæ vitæ. Dicimus (propriæ vitæ) quia auctores videntur conuenire, eum non obligari cum periculo vitæ adulteræ, vel filiz adulterinæ. Sunt duæ opiniones. Prima asserit, eum obligari ad restituendum eum periculo propriæ vitæ, quando hæreditas est ampla, & copiosa, v. g. Si esset Marchionatus, Ducatus, Regnum, Principatus, Comitatus. Ita Covarruias, cuius etiã sententiæ videntur esse Adrianus, & Maior loco citato. Secunda sententia negat eum obligari cum propriæ vitæ periculo, etiã si sit amplius

firma hæreditas. Hæc opinio est communis omnium aliorum auctorum, quos supra citauimus: & hæc sententia est verissima: nulla enim bona temporalia sunt tantæ estimationis, quantæ est vita. Sed quid si adulter est vilis fortis, & & conditionis, hæreditas verò magna est, & ampla? Respondetur, vitam magis esse pretiosam, & caram quantumcunque auro, & gemmis pretiosis. At, adultera, inquit, sibi imputare debet, quod ad hanc restitutionem teneatur. Respondetur, culpam quidem commisisse illam adulterando; sed non inde sequitur, vt ex iustitia teneatur restituere cum tanto detrimento sui. Nec obstat, si dicas: Titius falso testimonio accusans Caium innocentem, ob quod damnatur ad mortem, tenetur ad retractandum dictum suum etiã cum periculo suæ vitæ, ergo similiter adultera. Respondetur, esse disparatem rationem: quia Titius est causa vt Caius innocens morte damnetur: vnde tenetur liberare innocentem à morte etiã cum vitæ suo periculo. Secus verò est in adultera, quia non est hic obligatio ad redimendam vitam alicuius, vt Titius teneatur liberare Caium à morte, ad quam ex suo falso testimonio tenebatur, sed ad temporalem hæreditatem restituendam.

Alterâ difficultas est, an adultera teneatur restituere hæreditatem prædictam saltem cum periculo propriæ famæ? v. g. fingamus adulteram si se detegat, ne adulterinus filius hæreditatem habeat, solum incurere propriam infamiam, vt si sit in articulo mortis constituta, vt nullum sit periculum, vel adulteri, vel filij adulterini à marito interficiendi: & fingamus quod adultera morti vicina dicat confessorio suo, vt postquam ipsa è viuus excesserit, marito detegat filium adulterinum. Duæ sunt opiniones, Prima aientium, eam esse obligatam; estque Adrianus, Soti, Covarruias, & Maioris loco citato. Secunda opinio est dicentium eam nõ esse obligatam, quia fama propria etiã est pretiosior, & carior quancunque temporali; ergo non est obligatio restituendi bonum inferius cum detrimento longè interioris boni. Atque hæc opinio est verior, & est communis Canonistarum in cap. Offic. de Pœnit. & remissionib. Innocentij, Andree, & Abbatis: est & opinio communis Summistarum, item Theologorum, Siluestri verb. Adulterium quæst. 1. Angeli ibidem, Gabrielis in 4. Dist. 15. q. 2. Medina de restitut. q. 3. Conclus. 2. caus. 4. Paludani in 4. dist. 27. q. 2. art. 4. Scoti in 4. dist. 15. q. 2. Castren. de lege pœnali lib. 1. cap. 11. Antonini par. 2. tit. 1. cap. 1. §. 8.

Et est aduertendum, quidquid sit de istis opinionibus, nunquam esse consulendum adulteræ, vt suum adulterium detegat, etiã si sit vel ipsa, vel maritus in articulo mortis constitutus: quia accidere potest, vt mortis periculum euadat, & homicidium committatur: nam homines esse solent admodum impatientes adulterij vxoris. Nec etiã est consulendum, vt detegatur per confessorium intermedium, postquam adultera fuerit defuncta: accidit enim aliquando vt maritus occiderit confessorium, qui ex consilio adulteræ detexerat marito adulterium, & occiderit quoque filium adulterinum, & adulterum.

Tertio quæritur, quomodo adultera occultè restitutione fieri curabit? Respondetur, si commodè potest, procuret, vt adulterinus filius renuntiet hæreditati, & religionem ingrediat, quæ hæreditatis capax non sit, vel suadendo ei vt fiat Clericus, & beneficium Ecclesiasticum obtineat. Deinde, si hoc facere non potest, vel non vult, curet, vt ex dote sua, vel alijs suis bonis filij legitimi aliud tantundem accipiant secundum iura, & leges id pœmittentes: nimirum vt alij filij legitimi augeantur in ea parte bonorum, quæ fuerit iure concessa. Postremo, si hoc non potest commodè facere, satis erit, vt eam sui peccati pœniteat. Sic communis opinio.

Quæres, an quando non potest aliter restituere, peccet mentiendo, cum testamentum cõdens, filium adulterinum appellat filium suum legitimum, vna cum alijs filijs suis legitimis eum nominando? Nauarrus ait, non esse mendacium. Sed parum refert sit mendacium, nec ne, quia si est mendacium, non est mortale peccatum, quia est officio-

sum,